

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Орленко Марини Володимирівни

**«Інституціоналізація молодіжних громадських організацій
у сучасному політичному процесі України», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю
23.00.02 – політичні інститути та процеси**

У період трансформаційних змін, які переживає сьогодні Україна, зростає увага до ролі молодіжних громадських організацій у політичному процесі, становлення нових соціальних інститутів громадянського суспільства, особливостей реформування діючих та причин занепаду тих об'єднань, які виявилися непотрібними. Тобто суспільно-політичні трансформації тісно пов'язані з інституціоналізаційними процесами в країні, що робить дисертаційне дослідження особливо актуальним.

Для розвитку молодіжних структур та розбудови демократичного громадянського суспільства, інтегрованого до європейського співтовариства, держава має сприяти консолідації та структуруванню молодіжного руху на засадах спрямованості, єдності та становлення «модерної» української нації. Варто орієнтувати молодіжні організації на вирішення конкретних проблем в межах соціального партнерства з державною владою. В основу діяльності молодіжних громадських організацій доцільно покласти кращий європейський досвід у сфері розвитку молодіжної тематики.

Автором обґрунтовано, що, незважаючи на наявність у науковому обігу значної кількості досліджень, присвячених питанням політичної діяльності молоді в сучасній Україні, в науковій літературі досі не склалося єдиної думки щодо аналізу можливостей і перспектив ефективного залучення офіційно зареєстрованих молодіжних громадських організацій до участі в сучасному політичному процесі.

Доцільно більше уваги приділити саме процесу створення молодіжних громадських організацій, затвердженню їхніх статусів і ролей, дослідженню

їхніх інтересів, цілей та проблем, у результаті вияву яких виникає система, що здатна діяти в напрямі задоволення певних суспільно-політичних потреб молоді. Тому актуальним виявляється сьогодні здійснення комплексного дослідження інституціоналізації молодіжних громадських організацій у сучасному політичному процесі України.

Необхідно відзначити, що наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, є достатньо обґрунтованими і базуються на використанні загальнонаукових та спеціальних методів.

Застосування порівняльно-історичного методу надало можливість здійснити порівняння напрямів діяльності молодіжних громадських організацій у різний історичний період їхнього розвитку. Під час розгляду молодіжних громадських організацій як частини загального молодіжного руху було використано аналітико-синтетичний та системний методи. У дослідженні взаємозв'язку між політичними явищами та подіями, а також філософських категорій та понять у політологічному контексті застосовувався синергетичний метод. Структурно-функціональний метод став у нагоді під час визначення ролі та місця молодіжних громадських організацій як соціального інституту в сучасному політичному процесі в Україні. Інституційний метод було використано для аналізу молодіжних громадських організацій як інституту громадянського суспільства.

Достатньо широкою є джерельна база дослідження: нормативно-правова база, програмні та статутні документи молодіжних осередків політичних партій та громадських організацій, наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів щодо обраної теми; матеріали вітчизняних періодичних видань друкованого та електронного форматів; матеріали міжнародних та всеукраїнських конференцій, семінарів, круглих столів.

Зміст дисертаційної роботи відзначається послідовністю досягнення поставленої мети та повною реалізацією завдань дослідження, що свідчить про завершеність і обґрунтованість запропонованих результатів.

Особистий внесок автора полягає у комплексному розкритті інституціоналізації молодіжних громадських організацій із визначенням

напрямів залучення їх до більш активної участі в сучасному політичному процесі України з урахуванням європейського досвіду.

Зміст дисертації, наукові публікації та автореферат дає підставу зробити висновок про достовірність та новизну наукових положень, що відображають особистий внесок автора у розробку рекомендацій щодо визначення шляхів активізації політичної участі молодіжних громадських організацій сучасної України та доцільності створення Європейського молодіжного центру в Україні, підпорядкованого Раді Європи, який би сприяв налагодженню співпраці неурядових об'єднань з органами влади, консолідації молоді та молодіжних громадських організацій у руслі євроінтеграції.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації базуються на використанні наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів з різних галузей знань. Першочергова увага звертається на теоретичні розробки сучасних українських учених і науковців, пов'язані з узагальненням потреб, інтересів та позиції молоді, з одного боку, та проблем молоді й молодіжних громадських організацій, з іншого.

Правовою основою інституціоналізації молодіжних громадських організацій в сучасній Україні є Конституція України та низка законів і нормативно-правових актів, прийнятих після здобуття Україною незалежності. Іншою групою соціально-юридичних ініціатив Верховної Ради України стала розробка та прийняття цільових програм підтримки молоді. Поряд із цією групою документів знаходяться постанови Верховної Ради й Кабінету Міністрів України. Також сучасні принципи державної молодіжної політики викладено в Указах Президента України.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретичні засади дослідження інституціоналізації молодіжних громадських організацій в Україні» обґрунтовано, що за сучасних умов розвитку України проблематика інституціоналізації молодіжних громадських організацій та їхньої участі в політичному процесі в Україні набуває актуальності з точки зору як теоретичного аналізу, так і практичної реалізації. Тенденції світового та європейського розвитку зорієнтовані на надання молодіжним громадським

організаціям ширших можливостей для участі в політичному процесі та прийнятті важливих суспільно-політичних рішень для України

У роботі уточнено категоріальний апарат дослідження через визначення таких понять, як «інституціоналізація», «молодіжні громадські організації», «політичний процес», «політична участь». Автором запропоновано поняття «інституціоналізація молодіжних громадських організацій» як процес перетворення неформального об'єднання на формальну організацію шляхом юридичної її реєстрації задля здійснення цілей і завдань, визначених у статутних документах організації.

У даному розділі з'ясовано, що інституціоналізація молодіжних громадських організацій як соціального інституту включає в себе процеси легалізації та легітимації. Окрім того, визначено основні відмінності між формальними (інституціоналізованими) та неформальними (неінституціоналізованими) молодіжними громадськими організаціями й виокремлено основні критерії класифікації молодіжних громадських організацій, серед яких: активність; ефективність; статутні завдання; ступінь самостійності; ступінь інтегрованості; ступінь зрілості; формалізованість.

У другому розділі дисертації «Інституціоналізація молодіжних громадських організацій та специфіка їх участі в політичному процесі України» автором висвітлено питання формування молодіжних громадських організацій України та визначено витoki процесу інституціоналізації об'єднань молоді в громадянському суспільстві.

Доведено, що основою створення молодіжних громадських організацій є спільні інтереси й мотивація їхніх представників, самоорганізованість та активна позиція у вирішенні молодіжних проблем. Кінцевою метою інституціоналізації молодіжних громадських організацій є офіційне закріплення їхніх прав та визнання самого інституту суспільством задля представлення проблем молоді до владних органів та їх вирішення, захист їхніх прав і свобод.

У роботі виокремлено дві складові процесу інституціоналізації, а саме: соціологічну й правову, що включають легітимацію й визнання конституційних функцій та обов'язків молодіжних організацій у межах існуючої політичної

системи в країні

Висвітлено класичні форми участі молодіжних громадських організацій у політичному процесі в Україні, а з поширенням інтернет-технологій та вільного доступу до них – виникнення різноманітних форм віртуальної політичної участі.

Виокремлено чинники впливу на ступінь політичної активності молодіжних громадських організацій, а саме: рівень освіти, доступ до отримання інформації, соціально-політичні процеси в державі, рівень сформованості громадянського суспільства, політична соціалізація молоді, політичний режим, соціокультурне та географічне середовище.

Доведено, що одним із важливих чинників інституціоналізації та розвитку молодіжних громадських організацій в Україні є їхня взаємодія з політичними партіями. В Україні значна кількість політичних партій має молодіжні осередки, що діють у межах тієї самої ідеологічної платформи. Крім того, політичні партії за допомогою своїх програм намагаються забезпечити підтримку молоді на виборах, проголошуючи соціальну орієнтацію власної молодіжної політики.

У третьому розділі роботи «Напрями розширення політичної участі молодіжних громадських організацій в Україні на сучасному етапі розвитку» доведено, що в процесі діяльності переважної більшості членів молодіжних громадських організацій спостерігаються свого роду злети та падіння, які значно залежать як від політичних реалій у житті країни, так і від кадрового підбору їхніх лідерів.

Автором з'ясовано, що протягом періоду незалежності України спостерігається динаміка зростання кількості офіційно зареєстрованих молодіжних громадських організацій. Окрім того, за останні два роки активізувалася участь об'єднань молоді в політичному житті країни задля збереження суверенітету України.

Розкрито питання залученості молодіжних громадських організацій до молодіжного європейського руху задля переосмислення та адаптації найбільш вдалих і передових європейських технологій і методів роботи з молоддю в

українську практику. Визначено головні принципи європейської молодіжної політики, основні з яких: свобода дій молодого покоління, здобуття молоддю професійної освіти, її саморозвиток, активізація співпраці між різними молодіжними об'єднаннями, формування сприятливого середовища для розвитку молоді тощо.

Окрім того, автором обґрунтовано доцільність створення Європейського молодіжного центру в Україні, підпорядкованого Раді Європи, який сприяв би консолідації молоді та молодіжних громадських організацій у руслі євроінтеграції, виступав би інструментом реалізації різного роду проектів та програм, які спрямовувалися на соціально-політичне становлення молоді.

Дисертантом у ході дослідження було запропоновано рекомендації стосовно шляхів активізації участі юридично оформлених молодіжних громадських організацій у сучасному політичному процесі в Україні. Одним із перспективних напрямів діяльності молодіжних громадських організацій є надання соціальних послуг із залученням волонтерів, які здійснюють добровільну, неприбуткову, суспільно корисну діяльність, керуючись патріотичними настроями та цінностями.

У дисертаційному дослідженні наголошено на важливості активізації волонтерського руху для виховання молодих громадян у дусі патріотизму та посилення їхньої участі в суспільно-політичному процесі в Україні.

Ґрунтовність проведеного дослідження дозволила автору дійти суттєвих висновків, які відповідають поставленим науковим завданням і набувають вагомості для українських наукових і державних кіл. Автор виявив значний рівень аналітичного мислення, що надало окресленим у дисертації розробкам обґрунтованого і завершеного характеру.

Основні результати дисертаційної роботи можуть використовуватися науково-педагогічними працівниками в навчальному процесі, під час написання підручників, навчально-методичних програм для підготовки політологів та фахівців інших спеціальностей.

Матеріали й висновки роботи можуть також використовуватися в роботі молодіжних громадських організацій, центрів політичної та громадянської

освіти місцевого й державного рівнів. Тематика роботи є актуальною й перспективною для організації «круглих» столів, семінарів і конференцій всеукраїнського та міжнародного масштабів.

Деякі пункти рекомендацій щодо шляхів активізації участі молодіжних громадських організацій у сучасному політичному процесі України висловлювались під час засідань конкурсної комісії з визначення програм, розроблених громадськими організаціями та інститутами громадянського суспільства управління у справах сім'ї, дітей та молоді Миколаївської міської ради.

Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 13 наукових працях, із них: 8 статей у фахових українських виданнях з політичних наук, 1 праця в закордонному виданні та 4 – у тезах наукових конференцій. Результати роботи відображено в публікаціях у достатній мірі.

Дисертаційна робота написана діловою українською мовою з науковим стилем її викладу та використанням спеціальної термінології. Стилістичне оформлення визначається логічною ясністю, точністю та високим теоретико-методичним рівнем висвітлення аналізованих питань. Зміст автореферату й основних положень дисертації є ідентичним. Автореферат за змістом відображає текст дисертації.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що дисертантом встановлено, що загроза національному суверенітету України протягом останніх двох років призвела до активного зростання офіційно зареєстрованих молодіжних громадських організацій (зокрема, волонтерських) та посилення їхньої участі в політичних подіях у державі.

Аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що М. В. Орленко успішно справилася з поставленими завданнями.

Автореферат і друковані праці відображають основний зміст та основні положення дисертації. Заслугує на позитивне схвалення і широке коло апробацій дисертаційного дослідження.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за потрібне висловити, зауваження та побажання.

1. У дисертації доцільно було б окреслити шляхи вдосконалення вітчизняного законодавства, норми якого спрямовані на врегулювання відносин молодіжних громадських організацій з органами державної влади.

2. Дисертація дещо перевантажена цитатами з документів і літератури, які для автора часто є і джерелом інформації, і підтвердженням його думки, і аргументом.

3. У роботі автором не конкретизовано досвід яких саме європейських країн розглянуто при визначенні напрямів залучення молодіжних громадських організацій до більш активної участі в сучасному політичному процесі України.

4. У дисертаційному дослідженні поза увагою автора залишилися питання якості виконання управлінських рішень у сфері державної молодіжної політики, а саме, доцільно було акцентувати увагу на своєчасному контролі діяльності молодіжних громадських організацій з боку державних органів (інформаційному зворотньому зв'язку), як однієї з важливих функцій державної влади й управління.

Разом з тим, зазначені аспекти дисертаційного дослідження пов'язані скоріш за все з бажанням автора опрацювати занадто великий масив інформації та створити об'єктивну картину досліджуваної проблеми. Певною мірою вони доповнюють об'єктивну характеристику наукової складності та практичної значущості теми проведеного дослідження, підкреслюють вагомість внеску дисертанта в теоретичну розбудову цілісного аналізу інституціоналізації молодіжних громадських організацій та їхньої участі у суспільно-політичних процесах в Україні.

Попри дискусійний характер окремих положень дисертації, висловлені зауваження та побажання, необхідно відзначити високий науковий рівень дисертаційного дослідження, що має суттєве наукове значення і є внеском у розробку політичних проблем у молодіжній сфері.

Таким чином, дисертаційна робота Орленко Марини Володимирівни «Інституціоналізація молодіжних громадських організацій у сучасному політичному процесі України» написана на актуальну тему й на високому науковому рівні. Дослідження має завершений характер, отримані наукові

результати, висновки і пропозиції обґрунтовані й достовірні, мають вагоме теоретичне та практичне значення, відрізняються грамотним стилем викладу, логічністю й послідовністю.

Дисертаційна робота Орленко М. В. за змістом, формою викладення та досягнутими результатами є оригінальним авторським дослідженням, що відповідає вимогам п. 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами), а її автор Орленко Марина Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 - політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри філософії, політології і права
Херсонського національного
технічного університету

Ф. Г. Семенченко

Підпис Ф. Г. Семенченка засвідчую:

